

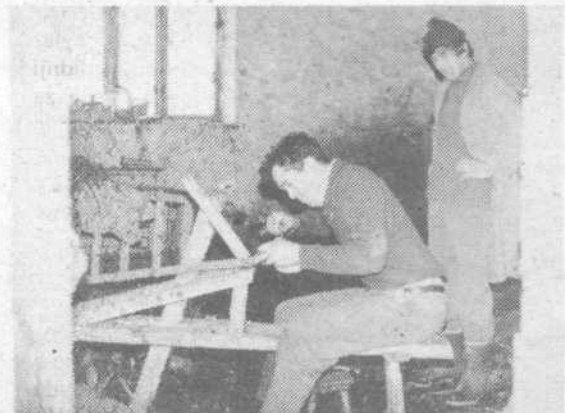
Alojz Žužek: »Ob treh vstajamo, da je mleko ob petih že pri cesti.«

Milka Žužek: »Darja in Boštjan prideta vsak dan na obisk. Rada povesta, kaj sta dobila ali doživela novega. Darjo sem naučila štrikati. Rada ju imam, kot svoje otroke, katerim sem zapolnila življenje tudi z najrazličnejšimi znanji. Alojz igra harmoniko, Metod je odlični športnik.«

Stane Prijatelj: »Že vse popoldne sam kuham žganje. Včasih smo se zbrali moški, rekli mnogo klenih besed o tem in onem in pokušali vražjo tekočino. Lepo je bilo.«

Soseda sta Anton Petrič in Franc Debeljak. Anton izdeluje metrske kuhavnice s stroji v delavnici, Franc pa se rad usede na priročen prijemalec v

hlev in z rezilnikom in strgom oblikuje kuhavnice. Pravi, da je v hlevu toplo in da je prijetno delati med zajci in živino.

Ana Prijatelj: »Mladi ljudje se morajo izučiti poklica. Na kmetiji bo verjetno ostal sin. Tudi on bo kombiniral med delom mehanika in kmeta. Zato, da bo kmetija lahko vzdržala.«

Prepara? Ne, ne, le po žensko hoče imeti pravo besedo na pravem mestu. Da ne bi kmetija in družina zastala. In o sinu Alojzu, ki živi na mami domačiji, z otroki najbližje staršem. Tudi o Metodu, Cirilovem dvojčku, sodniku v Novem mestu smo spregovorili marsikatero besedo. Predvsem zaradi njegovih izjemnih atletskih dosežkov. A, največkrat smo omenjali Cirila. Delavca v obratu IGO v Velikih Laščah. Popoldne pa kmeta in zvečer zidarja, tesarja, mizarja..., pa kaj bi našteval. Za karkoli se odloči, da bo naredil, vse mu uspe.

Pri Žužkovih so pričeli lani na pomlad graditi hlev.

»Midva ga ne rabiva, saj že sedaj težko streževa kmetiji, sem mu dejal,« se spominja oče Alojz izrečene besede in doda, »vzemi grunt in nosi sam vsa bremena.«

Oče ni pomišljal. Hitro je prepisal posestvo sinu. Hlev je bil iz dneva v dan popolnejši.

»Vse je ometal sam. Vrata je naredil sam! Ko greva midva spat, gre on delat v hlev. Do polnoči, dveh ponoči,« pristavi mama in prida: »Vsi si želimo, da bi januarja vanj postavili živino in mlajše pitance. Veliko denarja smo vložili v hlev. Radi bi, da bi se čimprej obrnil.«

Pri Žužkovih je delo potreba in veselje. Na polju, v hlevu, na vrtu med rožami. Vsak dan namenita oče in mati obilo toplih besed in potez sosedovima: Darji in Boštjanu. Med njune besede, misli in kretnje pa se vse krepkeje vriva najtoplejša želja za leto 1983: »Vnuček ali vnukinja. Cirilov.«

OD PODKRAJA DO VELIKE SLEVICE

Lep dan se med iskrenimi ljudmi doživi

Ko sem se prebujal, sem si govoril: »Oh, Stane, Stane, zakaj si se odločil, da v tem hladnem in sneženem jutru odhajaš na najbolj oddaljeni in hriboviti del občine. Zakaj se nisi dogovoril o obisku petih blokov, ali dveh stolpnih v središču mestne krajevne skupnosti? Hitro bi opravil delo, pa še zeblo te ne bi.«

Ko sem se prebujal. Povsem drugačnih misli sem bil, ki sem se vrnil domov. Preberite reportažo, novoletno reportažo, pa boste izvedeli, kakšnih.

Ljubljana je ponujala snežene krpe po strehah in ob cesti. Z vsakim kilometrom poti proti Velikim Laščam in njegovim zale-

dnim vasem, pa so se ponujale novoletno – razglednične podobe v naravi. Sneg. Bel, čist, neopisno lep in mikaven.

Prav gotovo ni bil tak preteklo ponedeljkovo jutro za šolarje in delavce, ki so hiteli po sobotnem in nedeljskem počitku iz Podkrajja, Dvorske vasi, Male in Velike Slevice v šolo in na delo v Velike Lašče in Ljubljano.

Morda pa so si le dejali: »Če se je že pokazal, naj ga saj krepko nasuje. Da bo opravičil svoje ime in slavo med sankarji in smučarji.«

Ciril na delu, pogovor o Cirilu

Pospeševalec KZ Velike Lašče Janez Centa me je najprej napotil k Žužkovim v

Podkraj 3.

Podkraj je kot ščepec iz štirih domačij. Za točno 640 metrov je oddaljen od ceste, ki vodi v Dvorsko vas. Razdalja ni velika, a vseeno kmetom s traktorji in priključki povzroči marsikatero nevšečnost. Zaradi klanec, ozkosti in prereditkega posipanja z gramozom. Ko bo urejena ta cesta in potegnjena čez bližnji hrib, bo rešen osrednji vaški problem.

Celo mlekar bo lahko prišel s cisterno v zaselek.

O Žužkovih bomo torej zapisali nekaj stavkov. O 68 letnem očetu Alojzu, ki bi za svoje ravnanje morda zaslužil pomembno zadržano priznanje, pa o mami Cilki, ki se boja že 35 let uspešno prepira z možem.

S pionirji na morje

Nekajkrat se upogne makadamska cesta v levi ali desni zavoj in že smo v Dvorski vasi. Značilni gručasti vasi, v kateri so bile nekaj gostilna, šola, cerkev. Malo je novih hiš, a obilo neometanih. Petričeva hiša je po obliki – kvadrat – tujek. V njej ob slabotnem očetu in mami živi Anton. Kmet, izdelovalec suhe robe, gasilec, skrbnik vaškega vodovoda, član odborov in komisij. O življenju ne sanjari, ampak prime za vsako delo. Doma, v vasi in zadrugi.

»Živinoreja in suha roba sta značilni za naš kraj. 42 hišnih številk ima vas in okrog 160 ljudi prebiva v njej. Turkova teta je z 92 leti najstarejša, Peterlinov oča pa s 87 leti šteje največ let.

IZ BELEŽNICE LJUBITEJSKE KULTURE

»Umetnost je velika luč«

Tončka Melik
– režiserka

Kronika društva KUD Barje
Naše društvo smo ustanovili že pred 30 leti. Čez naš oder je šlo v tem času že več kot 250 ljudi. Za našo samoupravno družbo je zelo pomembno, da ljudje nimajo zadržanih grl, da se znajo izraziti. Menim, da bo vsak, ki je vsaj enkrat premagal tremo na odru, korajžno spregovoril tudi na sestankih. V našem društvu aktivno delajo tri generacije. Inženirji in nekvalificirani delavci, dijaki in upokojeanci. Razlike sploh niso opazne. Vsi smo mladi in nerodni, vsak naredi tisto, kar zmore. Posebej zanimivo je, da delajo po vrsti tudi funkcionarji, sekretarji in predsedniki družbenopolitičnih organizacij tako ZK, SZDL, ZSMS in KS. Nikomur ni nerodno ali »izpod časti«, da se pokaže kot pevec ali igralec na odru... Krajevna skupnost skrbi za nas prav očetovsko: imamo luč in kurjavo... probleme rešujemo skupaj, demokratično, neboleče.

Kako ste vi osebno začeli z gledališkim delom? Vse življenje, že od otroških let sem igrala na amaterskih odrih. Nekaj imam najbrž v krvi. Moja mama je bila prej na odru kot na svetu.

V vašem društvu je edinstven pojav, Z roko v roki sodelujejo vse generacije. Kako ste to dosegli? Jaz sem po duhu mlada, po letih pa stara in zato najbrž odgovarjam vsem. Dobri mladi in dobri stari gredo povsod skupaj. V našem društvu zelo spoštujemo mlade. Damo jim možnost, da se izkažejo, da so lahko ponosni na svoje delo. Sicer pa predvsem zgledi vlečejo. Mladina se vzoruje pri starejših. Ko naši mladinci vidijo partijskega sekretarja, kako se uči svoj tekst, kako spoštuje oder in kako prizadevno nastopa predsednik SZDL – je to zanje spodbuda.

Vaše ambicije in načrti? Pri vsaki predstavi sodeluje pri nas od 20-40 ljudi! Nadaljevati z delom, izboljšati kvaliteto. To so pa hude reči! Jaz jim včasih pravim: umetnost je velika luč in to nam mora pomagati, k temu moramo stremeti: tako kot molijo v katedrali ali v vaški kapelici istega boga, tako smo tudi mi amaterji enako vredni, čeprav smo majhni in nimamo denarja. Luč v srcu je treba imeti. Tako jim povem in tako bomo za naprej delali – stremeli bomo h kvaliteti. In potem, poglejte tole. Tiste časi, ki so zdaj, to je vendar renesansa za kulturno delo. Če bo manj denarja, bodo ljudje ostajali doma, ne bodo dirjali z avtomobili po vsem svetu, prihaja renesansa tudi za amatersko delo.

Kakšna naj bi bila vloga kulturnih organizacij, da bi bilo delo amaterskih društev boljše? Naj bi vsi delali tako kot vi, poiskali neposredni stik z ljudmi. Vi pridete k nam, nam poveste, nam telefonirate. To potrebujemo. Pa ne takega človeka, ki se na piedestal

postavlja, pa gleda dol nekako z ironijo. Ljudje to občutijo in ne pridejo več zraven. Ko bi se ljudje zavedali, s kakšnim pogumom, srcem in veseljem delajo amaterji!

Ali se tudi vam zdi današnja mladina problematična? Včasih je bilo v šoli več vzgoje, pa manj učenja, danes je več učenja, pa manj vzgoje. Likovna vzgoja je naredila napredek, govorjenje, pisanje, recitiranje – to so pa hudi problemi. V društvu porabim veliko časa, da skušam naučiti mlade ljudi, kar bi morali prinesiti iz šole. Jaz pa sem se srečala z gledališčem v šoli. Imela sem osnovnošolskega učitelja, ki nas je naučil imeti rad te stvari. Mlademu človeku morajo biti stvari predstavljene zanimivo, čeprav šokantno. Da ga potegne za seboj. Saj je ta naša mladina uboga, poglejte, oni sploh ne znajo ceniti svobode, želijo si groze in strahu, radi govorijo o smrti. V človekovi podzavesti so čudne reči. Mi smo vse to izživeli, do smrti imamo dovolj strahu in groze.

Povejte nam vašo novoletno željo. Ti težji časi, ki jih doživljamo, naj odvrnejo naše poglede od predmetov k ljudem okrog nas, da nihče ne bi bil sam. (Pa še to zapišite, prosim, da smo dobitniki srebrnega in bronastega priznanja OF.)

Janez Gruden
– predsednik

»V letu pred Levstikovo proslavo sem dobil nalogo družbenopolitičnih organizacij, da prevzamem funkcijo predsednika KUD Velike Lašče.

Ljudje so bili za to. Sprejel sem, sam sem imel nekaj afinitet do tega dela. Prej sem delal drugje, tudi v komunalni.«

Tisti krivi preroki, ki bi črnogledili, da bo po blišču bengaličnega ognja Levstikovih prireditvev in proslav nastopila v Velikih Laščah spet črna kulturna tema, naj ne gredo le rakom živžgat, ampak naj si preberejo poročilo predsednika o prireditvah: »Lahko rečemo, da je bila v kulturnem domu prireditvev na vsakih 14 dni. Gostovala sta Šugman, Rife, sijajno je uspel večer opernih arij, poslušali smo koncert Ljubljanskega okteta, gostovalo je Lutkovno gledališče, za mlade smo povabili Andreja Šifrerja, gostovali so pevski zbori iz Turnišča, Ribnice in Kočevja, na predvečer Tabora so domačini gostoljubno sprejeli pod svoje štrehe gostujoče pevce, ZKO je priredila Revijo odraslih pevskih zborov in Srečanje mladih plesnih skupin. Na literarnih večerih so se predstavili Jože Javoršek in Jože Snoj pa Dane Zajc, Niko Grafenauer in Matjaž Kocbek. Profesor Butina je predaval o slikarstvu, domačini smo pripravili krstno izvedbo komedije Jožeta Javorske »Neznane« s štirimi ponovitvami. Tudi domači pevski zbor je zelo aktiven in nastopa ob vseh veseljih in žalostnih dogodkih. Pevski zbor so ustanovile tudi upokojenke, filme vrtijo dva do tri krat tedensko. Ob dnevu republike so imeli mladi akademijo, zelo uspešno deluje knjižnica, ima že sto članov...«

Seveda nas je zelo zanimalo, kako so to dosegli. Posebej še polno dvorano? Imamo stalnega akviziterja, ki prodaja vstopnice v predprodaji. Pa še to. V društvu mora vladati duh demokratizma. Stvari hitro zamrejo, če so samo togo organizacijsko pripravljene. Iz malega veselja raste veliko. Kakor hitro ljudi kanalizirajo v neke ozke okvire, bodo prej ali slej iz tega izstopili. Kdor čuti, da lahko dela tisto, kar bi rad, pri tem je stvar lažja. Važno je spodbujanje, vsebinsko povezovanje,

Če se ne motim, je Mihetov Miha najmlajši v vasi.

Mladih med tednom ni veliko v vasi. Po šolah in v službi so. Nekateri se vozijo od 1. septembra, ko je stekel skozi vas avtobus, tudi domov.

Ovinke smo morali razširiti, da so pristali vozniki avtobusov, da bodo sedemkrat na dan zapeljali skozi vas. Cesto bomo še razširili. Tako bo tudi njihovo delo lažje.

Tudi o novi kanalizaciji, pa o asfaltu na cesti in telefonskih priključkih smo govorili. Nekaj smo že prispeli za telefon,« je zaključil podatke o vasi in vaščanih Anton. Pa smo ga povprašali o njegovem življenju.

»Zakaj sem živinorejec in kmet? Navézan sem na zemljo in staršev ne morem pustiti samih.

Nisem vedno dobre volje. Kmetovo delo je še vedno premalo cenjeno. Zato tudi dekleta tako nerada prihajajo na kmetije. Nekdaj je bilo na kmetijah po osem, deset, dvanajst otrok. Danes nas je na kmetijah vse preveč fantov, ki smo že dopolnili trideset in več let.«

Pozimi delate suho robo.

»Brez suhe robe ne bi imeli strojev. Zemlja da premalo. Tudi to delo smo posodobili in se prilagodili tržišču. Včasih je bil naš kraj znan po škafih in čebrih, danes prevladuje izdelava lesenih žlic, palet in gajb.«

Prejeli ste priznanje za dolgoletno delo pri gasilcih.

»Sem. To pa ne pomeni, da z gasilci in pri gasilcih ne bom več delal. V društvu sem šofer in strojnik. Zato, ker sem doma in takoj lahko priskočim na pomoč. Društvo bo prihodnje leto dopolnilo 60 let. 85 članov ima, za desetino operativcev, pa pionirjev in članic. Oprema je dobra, le dom je premajhen.«

Brez vode si ne moremo zamišljati gajenja. Ste zato skrbnik vodovoda, ki sega v devet vasi?

»Ko smo ga pred desetimi leti gradili, sem bil v odboru. Pa sem postal njegov skrbnik. Dela je precej. Najbolj nerodno je to, ker vodovod ni dokončan. To nam je med letošnjo sušo delalo precej preglavic. Upam, da bomo drugo leto uredili tudi drugo zajetje in si tako zagotovili dovolj vode.«

Ste tudi v vaškem odboru.

»Odbor je delaven in lahko rečem, da sedaj hitreje rešujemo krajevne probleme.«

Kulturnega društva pa nimate.

»Ne. Dvorana bi bila še primerna, nimate pa organizatorja. Nekdaj je to delal Anton Virant.«

V Mali Slevici razvoj dela najpogumenjše korake. Že plenice na balkonu nove hiše ob vstopu v vas so naznanile, da je tu doma mladost. Tudi skupina solarjev čakajočih na šolski avtobus je potrdila to. Razposajeni moški v bifeju pri Krobcu so govorili, da je po delu tudi denar. Pa še eno resnico so potrdili, da praznejši avtomobilski tanki spet družijo ljudi. Brodnikova mama, Francka ji je ime, je hitela pripravljati slive za (pečeni) silov zavitek, posebnost, ki je v tej vasi zelo hvaljena. Pri Dednikarjevih sta hitela domači sin Ivan in France Perovšek iz Moravc pripravljati zmes za kožulce, France Malner, znani izdelovalec škafon pa je hitel v vas. Pa še pomembno značilnost smo opazili, stare hiše se umikajo novim. Gradijo jih tudi domci. Trdijo, da bo za silvestrovo pri Krobcu spet potegnili svoj veselji meh Kožar iz Retij in, da bo veselo, kot že prenekatero najdaljšo noč.

na romanska cerkev, po tem najbolj znana po Sloveniji. Nismo prišli preverjati zgodovine, ampak smo želeli ujeti utrip sedanosti.

Pri Prijateljevih smo se ustavili. V pogovor se je vključila mama Ana. Oče Stane je še naprej kuhal žganje. Najmlajša Nuša je kdaj pa kdaj pogledala v hišo, Tatjana in Stanko sta bila v šoli.

Kar nerodno mi je bilo stopiti po novem in sveže prebarvanem ladijskem podu v »hiši«.

»Par let smo se pripravljali in letos smo končno obnovili in povečali hišo. Tudi na kmetih, na vasi moramo izboljšati stanovanjske pogoje. Mladi ne bodo ostajali v starih, vlažnih, temačnih hišah. Pa tudi neprijetno je priti mlademu človeku v mesto neurejen. Mesto ne vpraša, v kakšnih pogojih živiš, ampak priznava le mestni standard.

Zato še vedno trdim, da je razvoj spregledal kmeta. Res dobivamo pomoč pri gradnji hlevov in nakupu strojev ter živine, a za stanovanje in njegovo opremo moraš sam zbrati denar. Pa ni lahko, verjemite mi. Za posodobitev kmetije je danes potrebnih že po več milijonov dinarjev in sredstva se ne pričnejo takoj vračati. Tudi denar je vse dražji, saj so krepko porasle obresti.

In, če ima gospodar še nekako urejen položaj, je kmetica še vedno močno zapostavljena. Sicer pa je to znano, a vseeno moram spomniti na razmere na kmetih, da bi jih prihodnje leto uspešneje reševali.«

Uredili ste hišo. Česa ste se še razveselili v Veliki Slevici?

»Ceste. Povezala nas je z glavno cesto Velike Lašče-Bloke. Zapišite, da je tokrat občina vredna vse pohvale. Obljubljeno so izpolnili.«

Sneg je pobelil vašo vas. Silvestrovo bosta z možem preživela doma z Nušo, Tatjana in Stanko bosta šla v disco. Je to podoba družabnosti v današnji vasi?

»Je in ni. V vasi se dobro razumemo. A, vseeno se ne zbiramo več na ličkanju, pri kuhi žganja in drugih opravilih. Mnogi se bodo veselo zavrteli v okrepčevalnici v Mali Slevici. Mi pa smo se odločili, da damo prosto večjima otrokoma in preživimo prijeten večer doma.«

Če bo ta večer med najživahnejšimi v letu, kdaj pa so najlepša jutra?

»Aprila in maja. Vas je v cvetju, ozračje polni petje neštetihi ptičev. Takrat rada vstanem pred drugimi vaščani in uživam v prebujanju dneva.«

Morda je bila za nekaj stavkov predloga ta reportaža o ljudeh iz najbolj južnega dela naše občine. In, če ste pozorno brali, ste tudi zasledili, da se nihče ni pritoževal nad oddaljenostjo, zapostavljenostjo, pozabljenostjo, o kateri tako radi govorijo tisti, ki so veliko bližje občinskemu središču.

Morda pa je prav to vrednota, zaradi katerega mi ni bilo žal poti v te kraje.

STANE JESENOVEC

četudi stvari kdaj niso takšne, kot naj bi bile po nekaterih objektivnih kriterijih. Lepo je delati z ljudmi, ki ne odrečejo, kadar jih kaj prosiš.

Želje za leto 1983? Želimo si, da bi se breme vzdrževanja doma, ki leži zdaj samo na kulturnem društvu, porazdelilo med vse uporabnike, KS, društva in OZD.

Jašari Baki – zborovodja in skladatelj

Želje in načrti? Skrbno izbira besede, pa ne za to, ker bi mu izvrstna ljubljansčina delala težave, ampak ker se hoče res natančno izraziti, da ne bi delal komu silo, da ne bi koga prizadel. Govori s tihim, zadržanim glasom, za katerim čutiš moč človeka, ki ve, kaj hoče. Razgrinja načrte skupine najmlajše generacije skladateljev, ki se združujejo v skladateljskem krožku, kjer analizirajo partiture: stil, obliko, orkestracijo. Ali poslušajo gospa glasbena zgodovina, ali že registrira, da se riše na njenem obzoru nekaj sovjetskega? Ali so imena Uroša Rojka, Igorja Majcna, Alda Kumarja in Jašarija Bakija le nenavaden obet prijateljstva in skupnega iskanja ali napoved NOVEGA?

Kaj jih združuje? Kako težko je približati laiku proces umetniškega ustvarjanja, posebej še glasbenega. In v informacijo nobenih analogij. »O mojstrih mlad ustvarjalec ne more soditi«. Le izmamim ime Bartoka, le zapišem stavek, ki se glasi: »Skladatelj brez izvajalca je kot slikar brez gledalca in pisec brez bralca, zato si naša skupina skladateljev prizadeva, da bi dobila pri svojih načrtih družbeno verifikacijo in podporo, ki bo omogočila ustrezno predstavitev«. Potem stavek obračava in ga dopolniva s »predstavitev nas skladatelj in izvajalcev«. Jašari Baki je potrpežljiv in skuša biti za vsako ceno natančen pri formulacijah. In skromen. Komaj izvlečem iz njega, da so že igrali njegove skladbe. In potem zapišem naslov partiture, ki jo je izvajala RTV: »Passacaglia« in nekako izvem, da se njegov osebni glasbeni izraz napaja s folklornimi elementi, da ga opredeljuje lirčnost, ki prehaja v zadrževano čustvo z viškom v dramatični silovitosti in obvladanem lirizmu, pomiritvi, upanju. Kontrapunkt najinega pogovora naju vrača k skladateljskemu krožku, tako različnem v glasbenem smislu, tako sorodnem v želji po skupnem nastopu in v odnosu do tehnične brezhibnosti, prisotnosti, iskrenosti.

Kaj lahko pomeni ustvarjalcu ljubiteljstvo? Njemu to pomeni veliko. Pomeni metodološko izkušnjo v načinu dela z ljudmi, poznavanje zborovske literature, rast zborovskih ambicij, pomeni sprejem Srebrne plakete v Mariboru, željo po še zahtevnejšem zboru.

Kaj želi svojemu zboru iz Podpeči v letu 1983? Želi jim, da bi se z vedno večjim veseljem udeleževali vaj v toplem gostoljubju nove šole. Ostal jim bo zvest, kljub svojim velikim načrtom in diplomam.

JASNA ŠKRINJAR

Žužkov oče in mama iz Podgrada še nista bila na morju. Pa vi?

»Vsako leto peljem za en dan v Crikvenico gasilce pionirje. To je moje morje.«

Uspešno leto Prijateljevih

Najprej omenijo Turke, Stritarja, bič in kopito. Bojda je Velika Slevica, točneje nje-

V soboto 11. decembra so v Podpeči praznovali 30. letnico uspešnega delovanja njihovega kulturnoumetniškega društva!